

**IMPLEMENTATION OF TUTORING
AS THE EFFECTIVE PRACTICE OF INDIVIDUALIZATION
OF THE MEDICAL STUDENTS' STUDYING ON LATIN LESSONS**

**ВПРОВАДЖЕННЯ ТЬЮТОРСТВА ЯК ЕФЕКТИВНОЇ
ПРАКТИКИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ**

Vorona Ivanna¹

DOI: http://dx.doi.org/10.30525/978-9934-571-31-2_4

Abstract. Significant spread of ideas of developmental, personality-centred, problem-based and activity education in all of the world, as well as entertaining form of education and pedagogy of cooperation actualizes the necessity to revise the content of pedagogical activity. Changes in the educational model contributes to the promotion of the role of a teacher, who must perform educational and training functions as well as conduct pedagogical support of individual educational programs of subjects of study. Such may be the tutor activities, in which the tutor serves as a co-developer of educational projects and programs, consultant in the field of educational services, and combines the role of mentor and the designer of educational systems. Tutoring system of education, which originated in the British universities of Cambridge and Oxford, has attracted great attention. It is currently successfully operating in the leading educational institutions of England, the USA, Japan, Germany, France, Finland etc. The purpose of our study is to identify place, role and functions of the tutor within the framework of historical development as well as distinguish the tutor's activities from the activities of the teacher of traditional forms of education. To achieve the purpose must be implemented the following tasks: to provide an analysis of the experience in applying of the tutor education system in foreign countries and the possibilities of applying tutoring technologies in Ukraine; to reveal the theoretical foundations and scientific approaches to the concepts of “tutor”, to note the increasing

¹ Candidate of Philology, Assistant Professor of the Foreign Languages Department, SHEE “I.Ya. Horbachevsky Ternopil State Medical University of the Ministry of Health of Ukraine”, Ukraine

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

relevance of tutoring in the conditions of internationalization of education in Ukraine; to identify the tutor's function; to offer pedagogical conditions for the development of the creative potential of medical students on the basis of using of technologies of tutor's support. The most important criteria of educational space which is created by the tutor and student are: implementation of the successful tutorial support learning, formation of the personality and way of life of the future specialist; diversity and variability of satisfaction of educational proposals; design and implementation of an individual educational and training program. Tutor should have the following competences in teaching methods: the formation of fundamental methodological knowledge and the ability to apply them in the process of professional activity; the ability to deal with pedagogical problems and perform tasks in the methodology of teaching subjects in higher educational institutions; assimilation of strategies for the implementation and using of information and communication technologies in the educational process; ability to design and project activity; ability to motivate learning activity; ability to manage project activities of students; motivation for continuous self-education and self-improvement.

1. Вступ

Реформування національної системи освіти, що сьогодні здійснюється на засадах інтеграції до європейського освітнього простору, зумовлює зміни в системі підготовки майбутніх медиків. Адже сучасна конкурентоспроможна освітня система повинна ефективно й швидко виконувати замовлення суспільства й ринку праці на формування загальних і спеціальних компетентностей випускників вищих медичних навчальних закладів. Від цього залежать темпи й характер розвитку країни, її внутрішніх і зовнішніх суспільних відносин.

Концептуальні ідеї і стратегії модернізації сучасної освіти спрямовані на пошуки загальних засобів та механізмів розвитку єдиного світового простору, значущого як для міжнародних освітніх спільнот, так і для національних систем освіти. Розвиток системи освіти в Україні, аналіз закордонного досвіду вимагають постановки питання про впровадження нових форм і методів роботи із студентами, що сприятимуть їх особистісному розвитку. Значне поширення у всьому світі ідей розвиваючого навчання, особистісно-орієнтованої освіти, контекстного і модульного навчання, ігрових форм навчання актуалізувало потребу

в перегляді уявлень про зміст педагогічної діяльності і появі нових положень, ролей та функцій викладача.

За нашими спостереженнями, видається перспективною така форма організації навчально-виховної роботи у вищій і загальноосвітній школі, як діяльність тьютора та технологія тьюторства. У сучасних умовах розробляються методологічно-теоретичні засади тьюторства для задоволення освітніх потреб особистості, суспільства і країни.

Основи тьюторської діяльності, її форми і методи розкриті в роботах зарубіжних дослідників Дж. К. Бейлі, К. Блекбурн, Д. Бушсел, Р. Веджері, Е. Гордон, Л. Дейві, Ч. Кінгслі, Дж. К. Кітченса, Р. Дж. Марцано, Д. Макконнел, Дж. Міллер, М. Г. Мур, Д. Палфрейман, Р. Пеппі, Д. Пікеринг, Дж. Поллак, Д. Раунтрі, Е. Фінберг, Н. Фурбанк, Л. Харас, Дж. Хеуітт, Г. Хорст, К. Хібберт, Д. Еллсон, Т. Ковальова, Є. Колосова, П. Щедровицький, Г. Ястребова, а також українські вчені А. Бойко, Н. Дем'яненко, Т. Лукіна, М. Голубєва, А. Жулківська, О. Літовка, О. Попович, І. Семененко, Л. Семеновська, Н. Шалімова, Р. Шаран та ін. Але, на нашу думку, в педагогічній літературі недостатньо висвітлена проблема різноманітних ролей та функцій тьютора, шляхи впровадження тьюторства як ефективної практики індивідуалізації навчання студентів на заняттях латинської мови у медичних ВНЗ.

2. 3 історії впровадження тьюторської системи

Тьюторство є оксфордсько-кембриджським феноменом, який утвердився у двох славетних університетах Англії ще у XIV ст. Термін «тьютор», – педагог-наставник, походить від англійського “tutor” і латинського “tutor”, що означає «спостерігаю», «охороняю», «оберігаю», «підключаю», «підтримую» [19, с. 276]. Ці університети і є родоначальниками тьюторської моделі. У той час застосовувалася вільна форма навчання. Були професори, які читали лекції, були асистенти фахівців, які проводили заняття. І були такі люди, які кожному студенту допомогли побудувати його індивідуальну освітню програму – власне, тьютори. Вони допомагали студенту зробити правильний вибір.

У середньовічних університетах не було ніякого поділу на курси, факультети. Людина приходила і потрапляла – це дуже важливо для розуміння тьюторства – у неструктурований надмірний простір. Це був такий середньовічний аналог Інтернету. Студент прийшов, 20 професорів читають лекції, у кожного з них свій стиль – і можна ходити

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

куди захочеш. Зрозуміло, що всі лекції відвідати не можливо, значить, потрібно визначитися куди іти та у когось запитати: «А що вони читають?». Можна було скільки завгодно і куди завгодно ходити, перебирати лекції, змінювати курси... Університет обмежував студентів тільки вимогами, що пред'являються до іспитів, а ось спосіб і засоби, якими буде досягнуто відмінне знання предмета, залишалось на совісті студента. Виходячи з університету, фактично потрібно було для себе з усього, що там було, створити якийсь продукт. Можна вийти з університету магістром медицини, богослов'я або математики. Тобто у студента повинна була з'явитися індивідуальна сукупність поданої в університеті інформації. І ось з'явилася така людина – тьютор.

Спочатку це були так звані вічні студенти, які довгий час не йшли з університету, відвідували різні курси та лекції курси. Вони добре знали структуру університету, вимоги до навчання. І одного разу їм запропонували за невелику оплату допомагати студентам, вибудовуючи програму для них. Ось тоді вперше і виникла тьюторська педагогіка, з'явилися тьютори, призначенням яких було супроводжувати індивідуальну освітню програму. Потім це перейшло в систему загальної освіти, і в багатьох країнах тьютори поступово стали працювати у школах. Тьютор розглядався як посередник між університетом в особі професора і студентом. Це посередництво було життєво необхідно обом сторонам, тому що в той час найбільше цінувалася свобода, а вільному професору складно спіймати не менше вільного студента і навпаки. Тому тьютор виконував важливу і необхідну функцію для свого часу: він адаптував особисті переваги студента до вимог професора. Крім того, у тьютора було ще одне важливе завдання: він контролював процес самоосвіти студента.

З XVII століття тьютор отримує все більше освітніх функцій, стаючи головним «путівником» студента тернами навчального процесу: він радить студенту, які курси відвідати, допомагає йому скласти індивідуальний план занять і вирішити проблеми. Саме в XVII столітті тьюторство стало офіційним викладацьким «інститутом» і закріпилося як невід'ємна частина англійської освітньої системи: тьютор не тільки направляє студента і допомагає йому, а й готував його до складання іспитів. Н. Рибалкіна доводить, що сьогодні близько 90% занять у Оксфордському і 75% – у Кембріджському університетах проводяться тьютором [17, с. 331].

У Єлизаветградській гімназії, як і у всіх інших гімназіях Російської імперії, була посада наставника, який згідно з інструкцією 1871 року повинен був досконало вивчати свого вихованця, його характер, нахили, здібності й недоліки, здійснювати над ним постійну опіку, знати оточення, у якому він знаходиться.

Криза традиційної моделі організації радянської школи спонукала до пошуку шляхів утвердження сучасних варіантів індивідуалізації освіти. Так, зокрема, педагогічна громадськість України активно обговорювала досвід російських колег, які у 1989 році в Московській області розпочали експеримент з проблеми «Система роботи звільненого класного керівника». Його організатори запропонували розробки змісту діяльності «звільнених» класних керівників та шляхи організації їх навчання. У процесі експерименту й народилося поняття «педагогічна підтримка», яку мав здійснювати класний вихователь (тьютор). У 1990 році були розроблені «Концептуальні основи діяльності класного вихователя». Першими слухачами навчальних курсів стали представники семи регіонів Росії. Вони занурилися в особливу педагогічну структуру, що моделювала діяльність тьютора, роль якого виконував керівник групи. Такий підхід чітко окреслював головну функцію тьютора – надання захисту і допомоги дитині в процесі отримання освіти [8, с. 16].

Для того, щоб зміна педагогічної позиції випускників навчальних курсів не наштовхувалася на опір з боку їхніх колег, з 1992 року на курси почали запрошувати разом з класними вихователями і вчителів-предметників та керівників шкіл. Таким чином, були створені передумови для утвердження нової моделі індивідуальної педагогічної підтримки школи, де виникає новий культурно-педагогічний простір з умовами для саморозвитку кожного із членів цієї педагогічної системи [14, с. 222]. Згодом деякі російські вищі навчальні заклади, зокрема Красноярський державний університет, запровадили програми зі спеціалізації «тьютор-спеціаліст психолого-педагогічної підтримки», де навчання відбувається паралельно з основними спеціальностями.

Т. Пахомова, вивчаючи систему педагогічної підтримки, що існує у школах Прибалтики, виділяє наявних там чотири основні моделі діяльності тьютора:

1. Модель «експерт» – діти, які мають проблеми, направляються вчителями-предметниками до фахівців, наприклад, психолога, консультанта із конфіденційних питань, учителя-лікаря.

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

2. Модель «тьютор» – кожен учень протягом навчання в школі має свого особистого опікуна. Тьютор не обов'язково викладає в класі, де вчиться дитина, він опікає кілька десятків учнів з різних класів.

3. Модель «класний тьютор» – кожен клас має свого тьютора, який відповідає як за весь клас, так і за кожну дитину окремо. Класний тьютор проводить уроки у своєму класі, регулярно проводить бесіди, працює з батьками та вчителями.

4. Модель «секційно-групова» – класи отримують підтримку від групи вчителів. Навчання та педагогічна підтримка інтегровані в навчальний процес, а всі вчителі несуть відповідальність за вирішення особистісних проблем школярів [14, с. 223].

За різними назвами проглядається єдина сутність діяльності тьюторів, що полягає у наданні допомоги дитині при складанні індивідуального плану навчання, консультацій щодо її реальних можливостей і здібностей, рекомендацій для самостійного вирішення складних проблем.

Як зазначає Г. Беспалова, традиційна структура тьюторської системи за кордоном охоплює три компоненти: керівництво заняттями (кураторство), що забезпечує навчання студентів і роботу в канікулярний період; моральне наставництво, що передбачає супровід життя студента в університеті в найширшому розумінні цього слова; власне тьюторство, що провадить навчання студента протягом триместру або навчального року [2, с. 56].

В Україні тьюторських практик на кшталт європейських не виникло, натомість функціонував інститут наставників і гувернерів, а згодом – ретиторів. Проте їх не можна прирівнювати до тьюторів, які відстоювали цінності корпоративності, громадянського суспільства, відкритого освітнього простору, а не лише індивідуальний підхід до підопічного [8, с. 6].

Тьюторство як самостійне педагогічне явище в нашій країні почало оформлюватися й розвиватися наприкінці 90-х років минулого століття, у часи реформування всієї системи вітчизняної освіти. Відразу більшість науковців звернула увагу на діяльність педагога в умовах дистанційного навчання (Г. Молодих, Т. Койчева, В. Кухаренко, Н. Сиротенко). Т. Койчева вказує, що «тьютор – це нова спеціалізація професійної діяльності вчителя, що реалізується в умовах дистанційної форми навчання» [10, с. 8]. У своїх працях В. Кухаренко

зазначає тьютора ключовою фігурою дистанційного навчання; він синтезує та супроводжує ресурси для студента й забезпечує доступ до знань [11, с. 12].

Із 1994 року в Севастопольській школі-гімназії № 17 працюють куратори-тьютори. Одним із головних завдань їх роботи є створення умов для розвитку індивідуальних особливостей кожної дитини, формування у неї потреб до саморозвитку та самореалізації. Саме тьютор допомагає учням увійти в соціальне життя суспільства та адаптуватися до сучасних умов.

Запровадження тьюторства – це спроба по-іншому організувати просування учнів в освітньому просторі школи та поза нею, спроба наблизитися до конкретного учня з його мріями, проблемами, комплексами. Тьютор поступово засвоює якісно відмінну від попереднього досвіду роботу роль, що вимагає опанування технік самоорганізації, здатності брати на себе ініціативу в ситуації невизначеності, культивує парадоксального мислення тощо. Тьютор стає своєрідним взірцем, демонструючи учням певні орієнтації й техніки для самовдосконалення [6].

3. Поняття «тьютор», «тьюторство», «тьюторська система»

Збільшення онлайн-курсів, постійна перебудова навчальних програм, нові форми навчання та використання прогресивних технологій – все це сьогодні розповсюджується з шаленою швидкістю. У цих умовах інформаційне середовище породжує нові професії. І тьюторство – одна з них. Так хто ж такий тьютор і що таке тьюторство?

У словнику «Термінологія в системі додаткової професійної освіти» значення терміна «тьютор» визначається як «особа, яка полегшує процес навчання, роль якої – бути знаючим партнером своїх слухачів» [1, с. 74].

Як зазначає Т. Ковальова, сучасна філософія освіти, спираючись на аналіз тенденцій розвитку людської цивілізації, фіксує посилення цінності індивідуального, зокрема й індивідуального освітнього шляху [9, с. 9–10]. Тому діяльність педагогів як тьюторів (тьюторська діяльність), що є педагогічною діяльністю з індивідуалізації освіти, спрямована на виявлення й розвиток освітніх мотивів та інтересів підопічного (учня, студента, слухача, групи осіб), на пошук освітніх ресурсів для створення індивідуальної освітньої програми, на роботу з освітнім

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

замовленням родини, на формування навчальної та освітньої рефлексії підопічного [8, с. 8].

Сьогодні тьюторська система розглядається як аспект загальної проблеми модернізації освіти (Н. Дем'яненко, Л. Семеновська, Є. Колосова, Н. Рибалкіна), як спосіб гуманітаризації педагогічної діяльності (Т. Ковальова, М. Черемних, С. Мануйлова), як спосіб розвитку пізнавального інтересу (С. Дудчик).

У наукових дослідженнях існує багато підходів до самих понять «тьютор» і «тьюторство». Найбільш поширеним із них є розуміння тьюторства як технології індивідуалізації освіти, що передбачає створення реальних умов для входження кожного суб'єкта з його прагненнями і можливостями в процес навчання, як управління ним своєю власною освітньою траєкторією. С. Змеєв розглядає тьютора як наставника, члена контингенту, що навчає дорослих людей, здійснює постійну допомогу одному або кільком дорослим у вирішенні питань організації навчання [7]. Російськими вченими Т. Ковальовою, Т. Лукиною тьюторство визначається як технологія індивідуального супроводу процесу освоєння певної діяльності [9, с. 15–19]. Дослідники Н. Костіна, Н. Рибалкіна звертають увагу на те, що, на відміну від учителя і викладача, які знають загальну мету та кінцевий результат, а також шляхи, які ведуть до нього, тьютор піклується про індивідуальне формування певного студента, про окремі, лише йому притаманні засоби навчання і виховання [12, с. 7–9].

Тьютори навчають за спеціальністю і виховують студентів у позааудиторний чи аудиторний час. Майбутні фахівці індивідуально, рідше невеликими групами (3–5 чол.) самостійно, під керівництвом тьютора працюють над певними завданнями, відповідають на запитання, аналізують проблемні ситуації, одержуючи необхідні поради, консультації.

Тьютор покликаний організувати самовизначення, самоздійснення, самореалізацію людини в професії, надаючи допомогу в розробці індивідуальної освітньої парадигми, тобто забезпечує успішність індивідуальних професійних спроб [3]. Якщо мати на увазі тьютора медичної освіти, то це суб'єкт, що супроводжує особистісний і професійний розвиток майбутніх медиків протягом усього процесу їхнього навчання у ВНЗ.

Тьютором здійснюється пізнання і ведеться облік особливостей особистості студента при сприйнятті ним людини і світу, мети, моти-

вації навчання, розв'язання навчальних завдань. Тьютор намагається усунути фактори, що заважають навчанню, тобто нерозуміння викладачем студента, неврахування його інтелектуальних, фізіологічних і психологічних особливостей, поверхове чи традиційне про нього судження, труднощів особистісного становлення [3].

Багато дослідників зазначають, що в освіті сьогодні не відбувається головного – самовизначення особистості, тобто вибору себе в світі культури. Такі вчені як М. Мамардашвілі, І. Проскуровська, М. Суворов переконані, що освіта покликана культивувати техніку «проби себе і сил по встановленню того, як співвідноситься індивідуальна душа зі світом навколо» [13, с. 115]. Тому тьютори в педагогічній системі середньовічної Англії та інших країн супроводжували студента не лише в навчальному закладі, а вникали в його побут, відпочинок, допомагали в приватних індивідуальних заняттях. На початку головними в діяльності тьютора були функції виховні, поступово пріоритету набували освітні, а сьогодні – знову виховні.

На відміну від вчителя/викладача, який працює з одновікових або з різновікових колективом і всіх кудись рухає, всіх вчить чогось, тьютор – це специфічний педагог, який супроводжує до знань. Можна сказати, що є педагогіка, яка формує: приходить учитель/викладач і формує (у тебе цього не було – а ми зробимо). А є педагогіка, яка супроводжує – людина, яка потрапила в навчальний простір і так чи інакше в ньому буде якось рухатися (вчитися). Тому потрібен хтось, хто зможе супроводжувати цей рух, щоб він став більш усвідомленим і менш хаотичним. Ось такі педагоги і називаються тьюторами. Тьюторство здебільшого базується на ідеї сумлінності студента, що прагне знань, і тьютор підтримує та не дає згаснути цьому вогнику, підштовхуючи студента до нових вершин. Відмінність тьютора від викладача або лектора полягає в тому, що він прагне якнайбільше пізнати свого слухача, побачити його особисті цілі, прагнення, переваги, можливості, виявити пробіли і допомогти побудувати індивідуальну траєкторію навчання. Робота тьютора супроводжує навчальний процес «від і до»: залежно від потреби він або контролює, або підтримує, або й мотивує.

Головне завдання тьютора полягає у формуванні професійної суб'єктності, здатної до власного майбутнього професійного саморуку, самоздійснення в професії завдяки своєму ресурсу, даному від природи і здобутому в процесі розвитку [3]. У зв'язку з цим тьютор у

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

ВНЗ покликаний включати студентів у різні види самостійної роботи, таких, як проектна, дослідницька, організаційна, самодіяльна та ін., що сприяють критичному розумінню ними своїх досягнень, усвідомленню невирішених проблем, постійному випробуванню в індивідуальній діяльності, її рефлексії, формулюванню власних завдань і корекції своїх дій. Оскільки тьюторство також є засобом неформальної передачі знань, формування умінь і навичок, сам тьютор змушений постійно розвиватися та вдосконалюватися, результатом його роботи можуть бути індивідуальні програми навчання студента, які підтверджуються, наприклад, піднесенням якості знань, що знаходить вираження у навчальному рейтингу студента.

Тьютор повинен бути не лише педагогом, а й психологом, соціологом, завдяки діяльності якого студент чи учень може визначити і знайти свою нішу в житті та творчості, тобто такого суб'єкта педагогічної діяльності, що об'єднує у формуванні людської індивідуальності загальне, соціальне, культурне й особистісно-індивідуальне. Таким чином, тьютор своїми професійними і людськими якостями сприяє піднесенню статусу вчителя, його виховної ролі, слугує прикладом професійної досконалості й відданості.

Дослідниця Н. Рибалкіна зазначає, що учневі і студенту потрібний провідник у навчанні й житті, в зв'язку з цим тьютор – посередник між загальнокультурним та індивідуальним, особистісним та корпоративним [15]. Тьютором може бути лише той, хто сам має міцні знання, досвід самовиховання і самоосвіти, що він і передає підопічному. Тьютор, на наше переконання, об'єднує не лише навчання, самовиховання, самотворення професіонала, а й здійснює формування його системи цінностей, всього способу життя, тобто слугує зразком. Своїм життєвим досвідом, мудрістю, глибиною розуміння політичних та соціально-економічних процесів у співвідношенні їх з конкретною особистістю тьютор мусить перерости за впливом на студента найавторитетнішого викладача, який часто концентрується лише на власному науковому інтересі. Між тьютором і студентом повинні бути морально-естетичні взаємини співробітництва та співтворчості.

На сьогодні значно зросла необхідність у тьюторстві для організації індивідуальної самостійної роботи студентів, обсяги якої з кожним роком збільшуються. У більшості ВНЗ індивідуальна самостійна робота майже пущена на самоплив. Через значне педагогічне наван-

таження викладачі несистематично заглиблюються у виконання студентами самостійної роботи. Самостійна робота повинна мати особистісну спрямованість, що включає найповніше врахування інтересів, можливостей і прагнень студентів, допомогу в організації її виконання, надання консультацій, порад, обліку й контролю професійних досягнень.

Автори посібника «Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика» [16] зазначають, що викладач-тьютор насамперед повинен володіти компетенціями з педагогіки, психології, методики викладання та дистанційного навчання. Серед педагогічних компетенцій дослідники вважають важливими такі: володіння технікою педагогічного спілкування й відповідними якостями особистості; уміння професійно брати участь у колективному процесі викладання; знання сучасних підходів до навчання та особливостей навчання у вищих навчальних закладах; володіння методами психолого-педагогічної діагностики, знання особливостей діяльності студентів та їх вікових характеристик; уміння аналізувати педагогічні ситуації, проектувати та планувати педагогічні дії; уміння організувати навчально-виховний процес, його регулювання та корекцію; позитивне ставлення, схильність, стійкий інтерес, готовність до педагогічної діяльності й розуміння сутності та значущості своєї професії; знання методів і форм навчання й виховання; засвоєння стратегій ефективної реалізації педагогічних технологій у навчально-виховному процесі й уміння розв'язувати задачі щодо їх проектування, супроводу й використання в умовах єдиного інформаційно-освітнього середовища; знання функцій і видів педагогічного оцінювання, володіння методами педагогічного оцінювання, уміння продемонструвати їх на конкретних прикладах, здатність до самооцінки [16].

Тьютор у своїй роботі з студентами використовує такі технології та методики: «кейс-навчання» (метод навчання, заснований на розборі практичних ситуацій), «портфоліо» (метод презентації освітніх результатів), «дебати» (метод організації публічної дискусії, в якій потрібно доказово аргументувати свою точку зору і спростувати протилежну) та ін. Для підлітків, в силу їх вікових особливостей, особливо важливі змагальні та комунікативні аспекти взаємодії з однолітками, що може стати окремим предметом рефлексії в роботі тьютора і тьюторанта. Форми роботи тьютора (консультації, індивідуальні та групові

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

семінари, тренінги) повинні застосовуватися з урахуванням віку і можливостей тьюторантів-підлітків. Тьюторський супровід (при реалізації його в будь-якої організаційної форми) завжди носить індивідуальний адресний характер, тому при його здійсненні та виборі відповідної форми, адекватної взаємодії з конкретним тьюторантом, повинні обов'язково дотримуватися гнучкість і варіативність.

4. Тьюторство у системі вищої медичної освіти

На сучасному етапі вищої медичної освіти в умовах створення європейського простору, одним із головних завдань вищих навчальних медичних заходів є підвищення якості підготовки кваліфікованих студентів-медиків з високим рівнем фахових знань, професіоналізму і конкурентоспроможності. У зв'язку з цим з кожним роком суттєво зростають вимоги до якості підготовки медичних працівників, які обумовлені потребами європейської вищої медичної освіти.

Покращення підготовки до професійної діяльності передбачає навчання студентів у розвитку індивідуальних здібностей, вмінні самостійного аналізу, відповідальності за прийняття рішення та уміння правильно організувати самостійну роботу [5].

Важлива роль у підготовці фахівців-медиків належить теоретичним кафедрам. Питання якісного поєднання теоретичної і практичної підготовки студентів-медиків вимагає пошуку новітніх форм та методичних підходів удосконалення навчального процесу, а також поєднання теоретичного матеріалу з практичними навичками та вміннями. Доцільним є створення оптимальних умов та ефективних прогресивних методів навчання і контролю знань як для студентів, так й для вдосконалення та підвищення кваліфікаційних навичок викладацького складу кафедр ВНЗ.

Важлива роль серед навчальних дисциплін доклінічної підготовки майбутніх медиків належить латинській мові. Сьогодні знання основ латинської граматики, спеціальної лексики й основного греко-латинського словотвору забезпечує професійну термінологічну компетентність спеціаліста, водночас значно підвищує його загальнокультурний рівень. Медичну освіту XXI ст. неможливо уявити без знання основ розгалуженої й постійно створюваної термінології. Латинські найменування лікарських засобів вживаються як офіційні в багатьох національних фармакопеях, у Міжнародній фармакопеї (Pharmacopoea

Internationalis) і виданнях Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВОЗ). В Україні латинською мовою виписуються рецепти. Латинська і старогрецька мови, є своєрідним будівельним матеріалом, основним джерелом становлення й поновлення термінологічних систем різних галузей науки, у тому числі фармації та медицини. Без обдуманого, обґрунтоване вивчення медичної термінології неможливо оволодіти тими поняттями, що використовуються у професійній діяльності майбутнього лікаря та забезпечують необхідну грамотність спеціаліста. Усвідомлене засвоєння термінів, виділення у них словотвірних морфем та розуміння їх значень дають можливість запам'ятовувати терміни, пояснювати значення навіть незнайомих слів, використовуючи знання основних терміноелементів та частотних фармацевтичних відрізків. Саме тому, метою вивчення латинської мови в сучасних медичних закладах освіти є підготовка спеціалістів, здатних свідомо й грамотно використовувати анатомо-гістологічну, фармацевтичну та клінічну латинську термінологію на практиці.

Вивчення латинської мови вимагає сприйняття великого об'єму інформації, яку необхідно детально запам'ятати, що досить ускладнює навчальний процес. Також слід підкреслити, що вивчення латинських медичних термінів супроводжатиме фахівця-медика весь професійний шлях. При вивченні цієї дисципліни у навчальний процес впроваджуються основні заходи міждисциплінарної інтеграції, зокрема усі теми занять інтерпретують на практично-орієнтовне навчання, як під час практичних занять, так і під час самостійної роботи студентів.

Підготовка та навчання на кафедрі іноземних мов потребує нової орієнтації педагогічного процесу, пов'язаного з використанням нових освітніх технологій і змісту професійної підготовки. Тому, насамперед, успіх навчально-виховної роботи на кафедрі цілком залежить від організованої взаємодії педагога із студентами [4]. Роль викладача у навчально-виховній роботі дуже важлива, адже він стає організатором та безпосередньо учасником учбового процесу. Реалізація особисто-орієнтовного підходу, що регламентує вимоги освітньо-професійних програм, призводить до змін у позиції викладача. Тому особистість викладача, його професіоналізм і авторитет мають пряме відношення до результатів успішного навчання, оскільки в цьому полягає стимулююча, організуюча та контролююча функція викладача [18].

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

У процесі тьюторської діяльності на кафедрі іноземних мов використовуються групи методів, що виділяються:

- за джерелом передачі і сприймання інформації: словесні, наочні, практичні, методи роботи з книгою та відеометод;
- за логікою передачі і сприймання інформації: індуктивні та дедуктивні;
- за рівнем самостійності: репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький;
- за ступенем керівництва навчальною роботою: робота під керівництвом педагога та самостійна робота студентів без контролю педагога (домашні завдання).

Словесні методи тьюторської діяльності відзначаються поєднанням розширеного арсеналу усних методів (розповідь, повідомлення, бесіда, пояснення, лекція, консультація тощо) та письмових словесних методів (інструкції, оголошення, чат), що реалізуються в режимі on- та of-line. Наочні методи тьюторської діяльності важко уявити без використання мультимедіа (мультимедійні презентації, перегляд відеоматеріалів). Практичні методи навчання з тьюторським супроводом можуть включати в себе усні та письмові вправи, завдання з використанням комп'ютерних тренажерів, віртуальних програм тощо. Традиційний метод роботи з підручником використовується повною мірою в поєднанні з використанням електронних навчальних ресурсів.

Кафедрою іноземних мов Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського тьюторські заняття застосовуються як форма індивідуально-групової роботи викладача (у мікрогрупах по 4–5 студентів). Групова робота посилює фактор мотивації та взаємної інтелектуальної активності, завдяки співконтролю підвищує ефективність пізнавальної діяльності студентів. На тьюторських заняттях відбувається групова самоперевірка з наступним консультуванням (корекцією) викладачем. В основі – історично апробований принцип педагогічного супроводу студентів. Крім того на кафедрі активно діє робота наукового гуртка, де саме тьюторство є провідним в організації і контролюванні самостійної роботи студентів. Тьюторські заняття сприяють поглибленню і розширенню знань, формуванню інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвиткові пізнавальних здібностей. Вони проводяться з використанням опорних дидактичних матеріалів, спрямованих на коригування

наукової роботи студентів і підвищення її якості. Колективом кафедри іноземних мов розроблено варіативні моделі тьюторських занять, які базуються на системних завданнях для самостійної роботи, визначеній тематиці наукових рефератів, есе, доповідей, тестових модулів, комплексних контрольних роботах. У залежності від цього визначено три рівні самостійної діяльності студентів: репродуктивний (тренувальний), реконструктивний і творчий (пошуковий). Успішне виконання самостійної роботи забезпечується за умови вмотивованості, чіткої постановки пізнавальних завдань, підбору методів, обсягу роботи, встановлення видів консультаційної допомоги (настановні, тематичні, проблемні консультації), критеріїв оцінки, видів і форм контролю.

Серед перспективних напрямів розвитку тьюторства: створення комплексу навчальних і навчально-методичних посібників для виконання самостійної роботи, розроблення системи інтегрованих між-кафедральних завдань, розвиток колегіальних відносин викладачів і студентів, розробка завдань, які передбачають нестандартні рішення, заміна більшої частини сталих форм практичних занять тьюторськими, а отже, забезпечення індивідуального супроводу (індивідуалізації навчання) у професійній підготовці майбутніх студентів-медиків.

Колективом кафедри розроблені робочі зошити, які містять навчально-методичні та навчально-практичні матеріали для студентів. У цих зошитах студенти повинні фіксувати основні латинські медичні терміни за поданими темами, виконати різноманітні завдання на вивчення термінології та граматики латинської мови. Також у зошитах міститься додаткова інформація про походження термінів, таблиці, схеми, що покращує ефективність самостійного засвоєння медичних термінів.

Важливим компонентом у системі підготовки майбутніх медиків до комунікативної діяльності є набуття навичок самостійної роботи. Цей процес передбачає створення підґрунтя для подальшого самовдосконалення рівнів володіння такими комунікативними вміннями, як: 1) застосування набутих знань та навичок, варіантів розв'язків, прийомів спілкування в умовах нової комунікативної ситуації; 2) знаходження розв'язків для нової комунікативної ситуації крізь призму комбінування попередньо засвоєними ідеями, знаннями а прийомами; 3) створення нових методів для пошуку розв'язків конкретної комунікативної ситуації. Також, педагогічною умовою формування іншомовної комунікативної компетентності вважаємо індивідуалізацію навчання завдяки впровадженню академіч-

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

ного консультування (тьюторства) та системи практичних комунікативних завдань, спрямованих на розвиток компонентів досліджуваної компетентності (лінгвістичної, мовленнєвої та соціокультурної).

Ще однією складовою індивідуалізації навчального процесу на кафедрі іноземних мов є вирішення системи творчих завдань, спрямованих на розвиток лінгвістичної, мовленнєвої та соціокультурної компетентності майбутніх лікарів. Метод творчих завдань, які виступають активним засобом роботи мислення, напруження пам'яті, актуалізації накопичених знань, є основним у процесі формування компонентів іншомовної комунікативної компетентності. Певна послідовність творчих завдань зумовлюється рівнем їх складності, який співвідноситься з певним етапом навчально-пізнавального процесу. Тому спочатку студентам пропонується виконання репродуктивних завдань, далі – завдань реконструктивно-варіативного характеру, які вимагають визначення власних прийомів та засобів роботи над ними (самостійний пошук шляхів і варіантів розв'язання поставленого навчального завдання; незвичайні умови роботи над завданням; використання раніше набутих знань у нових умовах), а наприкінці здійснюється виконання творчих завдань. Творчі завдання можуть бути представленими у вигляді проблемних ситуацій, рольових та ділових ігор, конкурсів, змагань та інших завдань з елементами зацікавленості. Під час виконання творчих завдань враховуються індивідуальні особливості студентів. Диференціація проявляється у рівні складності завдань, які вони виконують, рівні допомоги з боку викладача, або наданні їм повної самостійності.

Тьюторський супровід на кафедрі іноземних мов – це педагогічна діяльність направлена на індивідуалізацію освіти, спрямована на виявлення і розвиток освітніх мотивів та інтересів студентів, пошук освітніх ресурсів для створення індивідуальної освітньої програми, на формування навчальної та освітньої рефлексії студента.

5. Висновки

Проаналізувавши викладений матеріал, ми приходимо до висновку, що розвиваючи концепцію тьюторство можемо прийти до кардинально нового проекту освітнього процесу, заснованого на формуванні та розвитку людини як особистості в умовах взаєморозуміння та підтримки.

Завдання тьюторської діяльності – якісне забезпечення, контроль і супровід індивідуального навчання студентів. Іншими словами, тью-

тор – це персональний куратор: він коригує і контролює процес засвоєння знань, допомагає спланувати комфортний розклад і вирішити інші організаційні моменти, ефективно направляє і наставляє свого підопічного, мотивує і залучає до процесу навчання, активно стежить за прогресом, дає розгорнуті рецензії і оцінює результат. Тьютор – предметний експерт і займається, перш за все, закріпленням і застосуванням студентами отриманих знань і навичок на практиці, дає індивідуальні консультації, коригує непродуктивну роботу, організовує і керує груповою взаємодією, дає зворотний зв'язок, здійснює поточний контроль знань.

Основною метою тьюторства є формування навичок самоосвіти та творчого розв'язання професійних завдань, навчання ефективним прийомам розробки та реалізації дослідницьких проектів у різних сферах практичної діяльності студентів. Тому ця форма організації навчального процесу передбачає проведення здебільшого індивідуальних консультацій, використання проектних й ігрових методик, запровадження інформаційних і кейс-технологій.

Список літератури:

1. Беков Х. А. (2001) Терминология в системе дополнительного педагогического образования: словарь. Москва: ИПК госслужбы.
2. Беспалова Г. М. (2007) Тьюторское сопровождение: организационные формы и образовательные эффекты. Директор школы, №. 7, С. 51–58.
3. Бойко А. М. Тьюторство як засіб задоволення освітніх потреб особистості, країни і суспільства. Педагогічні науки: зб. наук. праць. Полтава, №. 1. С. 4–12.
4. Волосовець О. П. (2005) Питання якості освіти у контексті впровадження засад Болонської декларації у вищій медичній школі. Медична освіта, №. 2, С. 12-16.
5. Гришук М. І., Стовбан І. В., Князевич-Чорна Т. В. (2011) Формування пізнавальної активності студентів відповідно до вимог кредитно-модульної системи. Світ медицини та біології, №. 4, С. 154-155.
6. Громовий В. (2010) Індивідуальний педагогічний супровід учнів [Електронний режим]. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/upbring/1240/?list=0>. Accessed: 05.03.2018.
7. Змеев С. И. (1999) Основы андрагогики: Учебное пособие для вузов. Москва: Наука.
8. Ковалева Т. М. (2010) Материалы курса «Основы тьюторского сопровождения в общем образовании»: лекции 1–4: учебно-методическое пособие. Москва: Педагогический университет «Первое сентября».
9. Ковалева Т. М., Кобыща Е. И., Попова (Смолик) С. Ю., Теров А. А., Чередилина М. Ю. (2012) Профессия «тьютор». Москва–Тверь: «СФК-офис».
10. Койчева Т. І. (2004) Підготовка майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей як тьюторів для системи дистанційної освіти автореф. дис. на

Implementation of tutoring as the effective practice of individualization...

здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Одеса.

11. Кухаренко В. М., Сиротенко Н. Г., Молодих Г. С., Твердохлебова Н. Є. (2005) Дистанційний навчальний процес: навч. посібник. Київ: Міленіум.

12. Лукіна Т. О. (2008) Тьютор. Енциклопедія освіти. – Київ.

13. Мамардашвили М. К. (2002) Современная европейская философия (XX век). Логос, No. 3, С. 115-118.

14. Пахомова Т. (2012) Шляхи впровадження тьюторської системи освіти у зарубіжних країнах. Проблеми підготовки сучасного вчителя, Вип. 1, №. 5, С. 220-224.

15. Рыбалкина Н. (2005) К истории тьюторства. Тьюторство: концепции, технологии, опыт. Юбилейный сборник, посвященный 10-летию тьюторских конференций. Томск: Принт.

16. Сисоева С. О., Осадчий В. В., Осадча К. П. (2011) Професійна підготовка викладача-тьютора: теорія і методика: навч.-метод. посібник. Київ-Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД».

17. Университетское образование в Великобритании. – Москва, 1998.

18. Філоненко М. М. (2008) Психологія спілкування: підручник. Київ: Центр учбової літератури.

19. Чуракова Л. П. (2009) Українсько-латинський та латинсько-український словник. Київ: Чумацький шлях.

References:

1. Bekov Kh. A. (2001) Terminologiya v sisteme dopolnitel'nogo pedagogicheskogo obrazovaniya: slovar' [Terminology in the system of additional pedagogical education: dictionary]. Moscow: The Public Administration Institutes of Advanced Training. (in Russian)

2. Bespalova G. M. (2007) T'yutorskoe soprovozhdenie: organizatsionnye formy i obrazovatel'nye efekty [Tutorial support: organizational forms and educational effects]. Director of school, no. 7, pp. 51-58. (in Russian)

3. Bojko A. M. (2010) Tjutorstvo jak zasib zadovolennja osvitnikh potrebo osobystosti, krajiny i suspiljstva [Tutoring as a means of meeting the educational needs of the individual, country and society]. Pedagogical sciences: Collection of scientific works. Poltava, no. 1. pp.4–12. (in Ukrainian)

4. Volosovec O. P. (2005) Pytannja yakosti osvity u konteksti vprovadzhennja zasad Bolonskijoj deklaraciji u vyshnij medychnij shkoli [Issues of the education quality in the context of implementation of the Bologna Declaration principles at the Higher Medical School]. Medical education, no. 2, pp. 12-16. (in Ukrainian)

5. Ghryshhuk M. I., Stovban I. V., Knjazevych-Chorna T. V. (2011) Formuvannja piznavalnoji aktyvnosti studentiv vidpovidno do vymogh kredytno-modulnoji systemy [Formation of the students cognitive activity in accordance with the credit-module system requirements]. World of Medicine and Biology, no. 4, pp. 154-155. (in Ukrainian)

6. Ghromovj V. (2010) Indyvidualjnyj pedaghoghichnyj suprovod uchniv [Individual pedagogical support of students]. Retrieved from: <http://osvita.ua/school/upbring/1240/?list=0>. Accessed: 05.03.2018. (in Ukrainian)

7. Zmeev S. I. (1999) Osnovy andragogiki: Uchebnoe posobie dlya vuzov [Fundamentals of Andragogy: Textbook for universities]. Moscow: Nauka [Science]. (in Russian)

8. Kovaleva T. M. (2010) Materialy kursa «Osnovy t'yutorskogo soprovozhdeniya v obshchem obrazovanii»: lektsii 1–4: uchebno-metodicheskoe posobie [Course materials «Fundamentals of tutoring in general education»: lectures 1-4: educational-methodical manual]. Moscow: Pedagogical University «Pervoe sentiabria [First of September]». (in Russian)

9. Kovaleva T. M., Kobysheva E. I., Popova (Smolik) S. Yu., Terov A. A., Cheredilina M. Yu. (2012) Professiya «t'yutor» [«Tutor» profession]. Moscow-Tver: «Sfk-Ofis». (in Russian)

10. Kojcheva T. I. (2004) Pidghotovka majbutnikh uchyteliv ghumanitarnykh special'nostej yak tjjutoriv dlja systemy dystancijnoji osvity [Training of future humanities teachers as tutors for the system of distance education]. (PhD Thesis), Odesa. (in Ukrainian)

11. Kukhareno V. M., Syrotenko N. Gh., Molodykh Gh. S., Tverdokhljebova N. Je. (2005) Dystancijnyj navchal'nyj proces: navch. posibnyk [Distance education: manual]. Kyiv: Millennium. (in Ukrainian)

12. Lukina T. O. (2008) Tjjutor [Tutor]. Encyklopedija osvity [Education Encyclopedia]. – Kyiv. (in Ukrainian)

13. Mamardashvili M. K. (2002) Sovremennaya evropejskaya filosofiya (XX vek) [Modern European Philosophy (XX cen.)]. Logos, no. 3, pp. 115-118. (in Russian)

14. Pakhomova T. (2012) Shljakhy vprovadzhenja tjjutorskohoji systemy osvity u zarubiznykh krajynakh [Ways of introducing of the tutor education system in foreign countries]. Problems of the modern teacher preparing, vol. 1, no. 5, pp. 220-224. (in Ukrainian)

15. Rybalkina N. (2005) K istorii t'yutorstva [K istorii t'yutorstva]. T'yutorstvo: kontseptsii, tekhnologii, opyt. Yubileynyj sbornik, posvyashchennyj 10-letiyu t'yutorskikh konferentsiy [Tutoring: concepts, technologies, experience. Jubilee collection dedicated to the 10th anniversary of tutor conferences]. Tomsk: Print. (in Russian)

16. Sysojeva S. O., Osadchij V. V., Osadcha K. P. (2011) Profesiina pidghotovka vykladacha-tjjutora: teoriija i metodyka: navch.-metod. posibnyk [Professional training of teacher-tutor: theory and methodology: teaching method. manual]. Kyiv-Melitopol: LLC Vydavnychi budynok MMD [Publishing House of the Melitopol City Printing House]». (in Ukrainian)

17. Universitetskoe obrazovanie v Velikobritanii [University education in the UK]. – Moscow, 1998. (in Russian)

18. Filonenko M. M. (2008) Psykholohija spilkuvannja: pidruchnyk [Psychology of communication: textbook]. Kyiv: Center for Educational Literature. (in Ukrainian)

19. Churakova L. P. (2009) Ukrajins'ko-latyns'kyj ta latyns'ko-ukrajins'kyj slovnyk [Ukrainian-Latin and Latin-Ukrainian Dictionary]. Kyiv: Chumatskyi shliakh [Milky Way]. (in Ukrainian)